

Gravadors d'Estampas populares (i 2)

Els orígens d'*Estampa Popular* de Tortosa cal buscar-los en un grup tortosí de referència, el Col·lectiu MACLA-65, impulsat pel pintor Frederic Mauri i l'escriptor Manuel Pérez Bonfill. MACLA, un nom escollit a l'atzar que significa "formes geomètriques que es cristal·litzen en una unitat", va ser un moviment cultural i un col·lectiu artístic multidisciplinari, emparat pel Club Universitari i nodrit de joves artistes procedents de l'Escola Taller d'Art de la Diputació de Tarragona a Tortosa, que es va posar en marxa el 1952.

En van formar part el dissenyador Ferran Cartes, els pintors Albert Fabà i Joan Antoni Blanc, l'escriptora Zoraida Burgos, l'escultora i pintora Cinta Sabaté, i els joves Jaume Rocamora, Agustí Forner, Ferran Chavarría, Lluís Montagut i Ferran Vilàs, entre d'altres.

MACLA va desenvolupar un art de caràcter realista, amb una forta vocació social i popular, fins a esdevenir un instrument de reivindicació i conscienciació política, i d'oposició al règim franquista. Per això va sintonitzar amb *Estampa Popular*, un moviment d'avantguarda amb clars objectius plàstics i socials, i que feia servir el realisme social i el gravat per acostar la seva obra al poble, amb una temàtica dedicada al món del treball i a la lluita antifranquista.

Segons un estudi d'Alex Mitrani,

"el mateix nom d'*Estampa Popular* remet a una tradició històrica, humil i artesanal i implica un deliberat arcaisme que tenia un origen als primitivismes de l'art de postguerra a Espanya", i és que la propaganda franquista de 1940 publicava *Estampas de la guerra* exposant les victòries feixistes i la destrucció "roja".

La finalitat de l'*Estampa Popular* de Catalunya va ser un projecte iniciat per artistes plàstics i desenvolupat principalment entre 1965 i 1967 amb l'objectiu de reunir artistes d'avantguarda per a l'edició i la difusió d'una col·lecció d'obra gràfica, de cost econòmic reduït i de sentit polític crític explícit, aprofitant les primeres febleses del franquisme. Els

guany de la venda es destinaven a ajudar els presos polítics. En el context d'una Espanya encara tenallada per la censura, es tractava d'un primer assaig de gràfica crítica que jugava amb allò explícit i subtil, alhora que plantejava una proposta híbrida entre la vessant artística i el disseny.

El maig de 1966 Federico Mauri, Ferran Cartes, Agustí Forner, Ferran Chavarría i Fernando Vilàs van participar en la l'Exposició Nacional d'*Estampa Popular*, organitzada a Hospitalet de Llobregat. Dins del conjunt d'*Estampa Popular* Catalana, el grup de Tortosa destaca com a molt influent, i va participar en exposicions a Maó, Segòvia, València, Valladolid, etc.

Fa un parell de setmanes es reivindicava la figura i l'obra de Sebastià Juan Arbó. L'investigador de la UAB

que fa la tesi sobre el personatge clamava que "és responsabilitat de la gent de l'Ebre reivindicar-lo perquè després pugui ser estudiat en clau nacional". En aquest cas potser es dona el cas a la inversa: el Museu Nacional Centro de Arte Reina Sofía té la sala 414 dedicada als gravadors tortosins d'*Estampa Popular*, mentre a Tortosa i Terres de l'Ebre s'ignora la seva existència i obra.

Les autoritats tortosines tenen tot l'any 2024 per preparar, l'any 2025, l'acte de desgreuge i reconeixement, en complir-se els 60 anys de l'exposició al centre del Comerç. Donar protagonisme als artistes que encara són vius, i recuperar la història i les trajectòries dels protagonistes, algunes de les quals van suposar exili. Altres anècdotes per salvar els originals, que amb el temps es recupe-

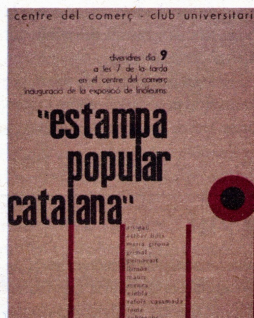

Tomàs Carot
periodista

ren, constitueixen elements per posar les bases a aquesta necessària recuperació, que a més pot ser el punt de partida per a altres estudis i el rescat d'aquesta part de la història nostra.

El Museu ha de tenir la sala permanent d'*Estampa Popular* tortosina, demanant les còpies al museu, o exhibint obra dels autors d'aleshores.

Aquestes imatges, cedides del fons de Fernando Vilàs, són una mostra del que va suposar el gravat reivindicatiu en la dictadura de 1965.

Frederic Mauri Pallarés, cartell de l'exposició *Estampa Popular Catalana*, Centre del Comerç i Club Universitari. 1965

Ferran (Fernando Vilàs Caubet), *Estampa Popular de Tortosa*. Manifestació, 1966

Ferran Cartes Yerro, *Estampa Popular de Tortosa*. *Libertat Pau*, 1966

Frederic Mauri Pallarés, *Estampa Popular de Tortosa*. Sin título, 1966